ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Συγγραφή : *Moutafov Emmanuel* *(31/7/2003)*

Για παραπομπή : *Moutafov Emmanuel , «Αρειανισμός», 2003, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*

URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=3727>

Αρειανισμός

Περίληψη :

Ο αρειανισμός υπήρξε η σημαντικότερη χριστιανική έριδα του 4ου αιώνα. Η διδασκαλία του Αρείου, ένας πρεσβύτερος από την Αλεξάνδρεια, αποτέλεσε αιτία σύγκλησης των δύο πρώτων οικουμενικών συνόδων και αφορμή διασαφήνισης από τους γνωστότερους θεολόγους της εποχής των φιλοσοφικών και δογματικών θεμάτων περί τριαδικότητας του Θεού, που κατέληξαν στη σύνταξη του Συμβόλου Πίστεως της Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως. Ο αρειανισμός εξακολούθησε να βαρύνει στις ενδοεκκλησιαστικές ισορροπίες και μετά τον 4ο αιώνα, ενώ στη Δύση επιβίωσε, χάρη στη διάδοσή του στους Γότθους, μέχρι τον 6ο αιώνα.

Χρονολόγηση

318-381

Γεωγραφικός εντοπισμός

Μικρά Ασία

---

1. Ιστορικό πλαίσιο

Η εμφάνιση του αρειανισμού εντοπίζεται στη διαμάχη των θεολογικών σχολών της Αλεξάνδρειας και της Αντιόχειας σχετικά με τη διατύπωση του χριστιανικού δόγματος. Οι μακρές θεολογικές συζητήσεις περί της ουσίας Πατρός και Υιού απασχόλησαν κατά τον 3ο και τον 4ο αιώνα όλη την αυτοκρατορία. Ο ιερέας Άρειος διατύπωσε τη διδασκαλία του το 318, στη διάρκεια των συζητήσεών του με τον επίσκοπο Αλεξανδρείας Αλέξανδρο. Πρώτος ο επίσκοπος Αλεξανδρείας καταδίκασε τον Άρειο, αλλά ο τελευταίος βρήκε υποστήριξη στους φίλους και συμμαθητές του Λουκιανού, του επισκόπου Αντιοχείας. Τη διδασκαλία του την αποδέχτηκαν ο επίσκοπος Νικομηδείας Ευσέβιος και ο εκκλησιαστικός ιστορικός Ευσέβιος Καισαρείας. Ο αιρεσιάρχης έγραψε το μακροσκελές ποίημα με τίτλο «Θάλεια», του οποίου αποσπάσματα διέσωσε ο Αθανάσιος Αλεξανδρείας. Ο αρειανισμός κατέκτησε σημαντικά στρώματα της βυζαντινής κοινωνίας. Όταν το 324 ο Μέγας Κωνσταντίνος νίκησε το Λικίνιο, η επιρροή του Αρείου ήταν τόσο μεγάλη, ώστε το πρώτο βήμα του αυτοκράτορα ήταν να προσπαθήσει να εξομαλύνει τις εκκλησιαστικές έριδες μέσω της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου.

2. Η διδασκαλία και η πορεία του Αρείου

Αποσπάσματα κειμένων των αρειανών ή σχετικές μαρτυρίες διασώθηκαν μέσα από τα συγγράμματα αντιαρειανών συγγραφέων. Σπουδαιότερη πηγή είναι η *Ιστορία των Αρειανών* του Οσίου Κορδούης.[1] Μία από τις έμμεσες πηγές είναι η παράδοση σχετικά με τη Σύνοδο της Νικαίας, παρόλο που τα πρακτικά της δε διασώθηκαν.

Ο Άρειος υποστήριζε πως ο Υιός είναι κατώτερος από τον Πατέρα και, τραβώντας έτσι μια διαχωριστική γραμμή μεταξύ Θεού και Δημιουργίας, τοποθετούσε τον Υιό μεταξύ των κτισμάτων. Θεωρούσε το Χριστό ανώτερο κτίσμα και τίποτα περισσότερο. Αναμφίβολα το κίνητρό του ήταν να προστατέψει τη μοναδικότητα και υπερβατικότητα του Θεού, αλλά το αποτέλεσμα της διδασκαλίας του ήταν να καθίσταται αδύνατη η θεοποίηση του ανθρώπου. Ωστόσο, η Σύνοδος Νικαίας (325) κατέληξε στην άποψη ότι μόνο αν ο Χριστός είναι τέλειος Θεός είναι δυνατό να ενωθεί και ο άνθρωπος με το Θεό, γιατί κανείς άλλος εκτός του Θεού δεν μπορεί να ανοίξει το δρόμο γι' αυτή την ένωση. Ο Χριστός είναι «ομοούσιος τω Πατρί». Δεν είναι ημίθεος ή ανώτερο πλάσμα, αλλά Θεός με την ίδια έννοια που ο Πατέρας είναι Θεός. Η αντίσταση της Εκκλησίας κατά του αρειανισμού και οι τελικές της θέσεις διατυπώνονται στο Σύμβολο της Νίκαιας.[2]

Το αποτέλεσμα της Α' Οικουμενικής Συνόδου Νικαίας ήταν ο αναθεματισμός του Αρείου. Ο αιρεσιάρχης, μαζί με δύο οπαδούς του επισκόπου της Αιγύπτου, εξορίστηκε στην Ιλλυρία. Τρεις μήνες αργότερα τους ακολούθησαν ο Ευσέβιος Νικομηδείας και ο Θέογνις Νικαίας και το 328 ο Μέγας Κωνσταντίνος, ο οποίος μετά το θάνατο της συζύγου και του γιου του άλλαξε γνώμη σχετικά με το θέμα της «ομοουσιότητας». Στο περιβάλλον του αυτοκράτορα εμφανίστηκαν άτομα που ενίσχυσαν την τροπή του προς τον αρειανισμό. Μεταξύ τους ήταν ο ύπατος του 325 ο Κεϊόνιος Ιουλιανός, ο παππούς του μελλοντικού αυτοκράτορα Ιουλιανού, και η Κωσταντία, αδελφή του Κωνσταντίνου και σύζυγος του Λικινίου.[3] Πρέπει να

Συγγραφή : Moutafov Emmanuel (31/7/2003)
Για παραπομπή : Moutafov Emmanuel , «Αρειανισμός», 2003, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=3727>

Αρειανισμός

σημειωθεί εδώ ότι ο Κωνσταντίνος ο Μέγας τόλμησε να δεχτεί το βάπτισμα λίγο πριν από το θάνατό του, γι' αυτό και δε φαίνεται αληθής η πληροφορία ότι κατέστρεφε τους ναούς των εθνικών.[4] Όταν ο αυτοκράτορας πήρε μέρος στις συζητήσεις της Α΄ Συνόδου οι θεολογικές απόψεις του βρίσκονταν πιο κοντά στις θεωρίες των δυτικών επισκόπων. Το 336 ο Άρειος μαζί με τους οπαδούς του επέστρεψε θριαμβευτικά στους κόλπους της Εκκλησίας, αλλά λίγο μετά δηλητηριάστηκε μάλλον από τους εχθρούς του.[5]

3. Ο αρειανισμός μετά τον Άρειο

Μετά το θάνατο του Κωνσταντίνου το 337 όλοι οι Νικαιανοί (οι υποστηρικτές του δόγματος της Νικαίας) γύρισαν από την εξορία. Αλλά στην Ανατολή κυριαρχούσε η παράταξη του Ευσεβίου, που από το 338 ήταν επίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Έτσι μέχρι το 355 ο αρειανισμός επικράτησε με μία ηπιότερη μορφή, γνωστή ως ευσεβιανισμός, σε ολόκληρη την αυτοκρατορία, έπειτα από μία σειρά τοπικές συνόδους στις οποίες ο Αθανάσιος Αλεξανδρεύς είχε ασταθή θέση στην Εκκλησία. Ουσιαστικά ο επίσκοπος Αλεξανδρείας έχασε πέντε φορές την έδρα του και εξορίστηκε για δεκαεπτά χρόνια. Οι νικητές διαμόρφωσαν μια ομάδα ακροαρειανών με αρχηγούς τον Αέτιο Αντιοχείας και τον Ευνόμιο Κυζίκου, που πίστευαν ότι ο Υιός είναι «ανόμοιος» του Πατρός. Η ομάδα αυτή ονομάστηκε «ευνομιανοί» ή «ανομοιανοί». Άλλοι αρειανοί συγκρότησαν την παράταξη των «ομοουσιανών» ή των «ημιαρειανών»,[6] με επικεφαλής το βασίλειο Αγκύρας. Οι δύο παρατάξεις συμφώνησαν μεταξύ τους κατά την περίοδο της βασιλείας του Κωνσταντίου, όταν κατέληξαν στη φράση «τον Υιόν όμοιον τω Πατρί είναι κατά πάντα», δηλαδή ο Υιός είναι όμοιος του Πατέρα στα πάντα, εκτός από την ουσία του. Η Σύνοδος του Σιρμίου το 357 διέγραψε εντελώς τον όρο «ουσία» από την επίσημη θεολογία της εποχής, επειδή δεν υπήρχε στην Αγία Γραφή.

Ο αυτοκράτορας Ιουλιανός δίνει ελευθερία σε όλες τις χριστιανικές ομάδες, αλλά επί Ουάλη (364-378) οι αρειανοί ελέγχουν και πάλι την εκκλησιαστική ζωή της αυτοκρατορίας. Το 373 ο Αθανάσιος Αλεξανδρείας πεθαίνει και τη μάχη εναντίον του αρειανισμού αναλαμβάνουν οι Καππαδόκες πατέρες, με πρωταγωνιστές το Γρηγόριο Θεολόγο, το Μεγάλο Βασίλειο και το Γρηγόριο Νύσσης. Ωστόσο, ουσιαστικός νικητής εναντίον της αίρεσης του αρειανισμού υπήρξε ο αυτοκράτορας Μέγας Θεοδόσιος.

4. Β' Οικουμενική Σύνοδος Κωνσταντινούπολης

Το έργο της Α' Οικουμενικής Συνόδου συνέχισε και η Β΄, που συγκλήθηκε από το Θεοδόσιο στην Κωνσταντινούπολη το 381. Η συγκεκριμένη σύνοδος διεύρυνε και επεξεργάστηκε το Σύμβολο της Νίκαιας, αναπτύσσοντας ειδικά τη διδασκαλία περί Αγίου Πνεύματος, το οποίο θεωρούσε Θεό όπως τον Πατέρα και τον Υιό. Διατυπώθηκε έτσι το λεγόμενο Σύμβολο Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως, που αφενός αναθεμάτιζε την αίρεση του Αρείου και αφετέρου καταδίκαζε δογματικά τις απόψεις των ημιαρειανών και πνευματομάχων, του Απολλιναρίου, του Σαβελλίου και των αναβαπτιστών.[7] Μετά τη Σύνοδο ο αυτοκράτορας διέταξε να λειτουργούν μόνο οι επίσκοποι που συμφωνούν με τις αποφάσεις της Συνόδου Κωνσταντινουπόλεως. Έτσι έπειτα από περίπου σαραντάχρονη κυριαρχία ο αρειανισμός έχασε το κύρος του. Ο κίνδυνος αναζωπύρωσής του διατηρήθηκε για πολλά χρόνια, καθώς ο στρατός της Κωνσταντινούπολης αποτελούνταν και από αρειανούς, ενώ κατά τα μεταγενέστερα έτη η αυτοκρατορία περιερχόταν συχνά στα χέρια στρατηγών οπαδών του Αρείου. Τα ίχνη του αρειανισμού εντοπίζονται στην Κωνσταντινούπολη ακόμα και τον 6ο αιώνα.

Μετά το 381 και σε σύντομο χρονικό διάστημα ο αρειανισμός έπαψε να αποτελεί ζωτικό θέμα για τους θεολογικούς κύκλους της Παλαιάς και Νέας Ρώμης, με εξαίρεση ορισμένα μέρη της δυτικής Ευρώπης. Λόγω της απλουστευτικής ιδεολογίας του ο αρειανισμός διατηρήθηκε στους λαούς εκτός αυτοκρατορίας: οι Οστρογότθοι έμειναν αρειανοί μέχρι το 553, οι Βησιγότθοι της Ισπανίας μέχρι το 589, οι Βάνδαλοι της βόρειας Αφρικής μέχρι το 534 και οι Λογγοβάρδοι μέχρι τα μέσα του 7ου αιώνα.[8]

5. Εκτίμηση του φαινομένου

Δεν είναι τυχαίο ότι ο αρειανισμός εμφανίστηκε στην Αλεξάνδρεια. Από εκεί ξεκίνησε η μεγάλη θεολογική σχολή του

Συγγραφή : Moutafov Emmanuel (31/7/2003)
Για παραπομπή : Moutafov Emmanuel , «Αρειανισμός», 2003, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=3727>

Αρειανισμός

Κλήμεντα Αλεξανδρείας και του Ωριγένη, ορισμένες πλευρές της οποίας τις ανέπτυξε ο Άρειος σε ακραίο βαθμό. Η επιμονή στο βιβλικό λεξιλόγιο και η δυσκολία αποδοχής μη βιβλικών όρων, όπως ο «ομοούσιος», από τους Αλεξανδρινούς επισκόπους που ακολούθησαν τον αρειανισμό είχε επίσης τις ρίζες της στην ωριγενική παράδοση. Από το 355 μέχρι το 366, στην Αλεξάνδρεια πάντα, αναπτύχθηκε πιο δυναμικά μια αρειανική θεολογία, που ανέπτυσσε συστηματικά το ρασιοναλιστικό σχήμα του Αρείου, με κύριους εκφραστές τον Ευνόμιο και τον Αέτιο. Οι επιρροές των τελευταίων αυτών ανιχνεύονται, πέρα από την ωριγενική σκέψη, στους στωικούς, το νεοπλατωνισμό και το γνωστικισμό. Εξάλλου, πολύ πριν από τον αρειανισμό ο ιουδαϊσμός είχε αποκαθάρει την εικόνα του Θεού από κάθε ανθρωπομορφικό στοιχείο, δίνοντάς του την ονομασία «ο Ων», την οποία αργότερα ο Φίλων Αλεξανδρείας μετέτρεψε σε «Ον» στη φιλοσοφία του περί θείου.

6. Πηγές

Η κύρια πηγή για την Α' Οικουμενική Σύνοδο και έμμεσα για τον αρειανισμό είναι η *Εις τον βίον του μακαρίου βασιλέως Κωνσταντίνου* (*Vita Constantini*)[9] του Ευσεβίου Καισαρείας (περ. 260-339). Η *Ιστορία της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου* του Γελασίου Κυζίκου από το τελευταίο τέταρτο του 5ου αιώνα περιέχει περισσότερες λαϊκές παραδόσεις και μύθους σχετικά με το γεγονός. Στα έργα όμως του Αθανασίου Αλεξανδρείας,[10] στην *Εκκλησιαστική ιστορία* του Φιλοστοργίου,[11] οπαδού του Ευνομίου, του Σωκράτη,[12] του Σωζομενού,[13] του Θεοδωρήτου Κύρρου[14] και του Ρουφίνου[15] σώζονται αρκετές λεπτομέρειες για την αναπαράσταση των δογματικών υποθέσεων του 325. Έμμεσες πηγές για τις θεολογικές απόψεις που υιοθετήθηκαν στη Σύνοδο της Νίκαιας αποτελούν τα κείμενα κατά των αρειανών του Μεγάλου Αθανασίου,[16] του Μεγάλου Βασιλείου, του Γρηγορίου Ναζιανζηνού, του Γρηγορίου Νύσσης, του Επιφανίου Κύπρου,[17] του Ευσταθίου Αντιοχείας,[18] του Εφραίμ Σύρου,[19] του Λεοντίου[20] κ.ά. Από τους Δυτικούς συγγραφείς που στράφηκαν εναντίον του αρειανισμού μπορούν να αναφερθούν οι Gaius Marius Victorinus,[21]Ιλάριος Πικταβίου (Poitiers),[22] Φουλγέντιος,[23] Αμβρόσιος[24] και Αυγουστίνος.[25] Όλα τα σωζόμενα κείμενα αναφορικά με την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο και τον αρειανισμό έχουν συγκεντρωθεί στην έκδοση *Patrum Nicaenorum*.[26]

7. Εικονογραφία

Εκτός από την παράσταση της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου ο Άρειος εικονίζεται και σε δύο άλλες σκηνές στην ορθόδοξη εικονογραφία. Η πρώτη είναι η απεικόνιση της «Παραβολής της θύρας και της αυλής των προβάτων», όπου ο Άρειος παρίσταται μαζί με τους άλλους αιρεσιάρχες, πάνω από τους οποίους σώζεται η επιγραφή «Οι μη εισερχόμενοι διά της θύρας, αλλά αναβαίνοντες αλλαχοθέν».[27] Επιπλέον, σε μερικές παραστάσεις από τη μεταβυζαντινή παράδοση ο ίδιος ο Χριστός καταδικάζει τον Άρειο. Στη διακόσμηση της πρόθεσης των ναών ο Άγιος Πέτρος Αλεξανδρείας ρωτά: «Τις σου τον χιτώνα, Σώτερ, διείλεν;» και ο Ιησούς απαντά: «Ούτος ο παγκάκιστος Άρειος, Πέτρε».[28] Έτσι η αίρεση του Αρείου ερμηνεύεται εικαστικά ως εξίσου επικίνδυνη με την προδοσία του Χριστού. Μέχρι το 19ο αιώνα η ορθόδοξη αγιογραφία θυμάται το γεμάτο αρνητισμό πρόσωπο του αιρεσιάρχη και τον καταδικάζει ως αμαρτωλό ακόμα και στη σκηνή της Δευτέρας Παρουσίας.

* Η σύνταξη του λήμματος βασίζεται κατά κύριο λόγο στο *Християнство. Енциклопедический словарь* 1, *Под редакпией*, Аверинцева, С. (ed.) (Moskva 1993), σελ. 113-116.

---

1. Βλ. Αθανάσιος, *Απολογητικός κατά Αρειανών* 44, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 25, στήλ. 324-328.

2. Ware, K., *Η Ορθόδοξη Εκκλησία* (Αθήνα 1996), σελ. 43-44.

3. Σωκράτης, *Εκκλησιαστική ιστορία* I.25, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 67, στήλ. 148-9· Σωζομενός, *Εκκλησιαστική ιστορία* II.27, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 67, στήλ. 1009-1014· Θεοδώρητος Κύρρου, *Εκκλησιαστική ιστορία* II.3, στο Migne, J.-P.

Αρειανισμός

(επιμ.), *Patrologia Graeca* 82, στήλ. 996.

4. Χριστοφιλοπούλου, Α., *Βυζαντινή ιστορία* Ι (Θεσσαλονίκη 1986), σελ. 135.

5. Σωκράτης, *Εκκλησιαστική ιστορία* I.38, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 67, στήλ. 176-178· Σωζομενός, *Εκκλησιαστική ιστορία* II.29-31, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 67, στήλ. 1018-1024.

6. Η τελευταία ονομασία θεωρείται λανθασμένη.

7. Στεφανίδου, Β., *Εκκλησιαστική ιστορία* (Αθήνα 1948), σελ. 183.

8. *Християнство. Енциклопедический словарь* 1, Аверинцев, С. (επιμ.) (Moskva 1993), σελ. 114.

9. Heikel, I.A., *Eusebius Werke* 1 (Leipzig 1902), σελ. 1-148.

10. Βασικές πηγές είναι οι τρεις λόγοι του Αθανασίου, *Κατά Αρειανών*, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 26, στήλ. 12-525 και δύο επιστολές: η μία από το 350-351 για τις αποφάσεις της συνόδου της Νίκαιας στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 25, στήλ. 411-477, και η άλλη *Περί των γενομένων εν τη Αριμίνω και εν Σελευκεία συνόδων*, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 26, στήλ. 681-793.

11. Φιλοστόργιος, *Kirchengeschichte mit dem Leben des Lucian von Antiochien und den Fragmenten eines Arianischen Historiographen*, Winkelmann, F. (επιμ.) (Berlin 1981). Ο Φιλοστόργιος ήταν αρειανός και είχε άριστες πηγές, γι' αυτό η *Εκκλησιαστική Ιστορία* του (324-425) είναι βασική πηγή για την εποχή.

12. Σωκράτης, *Εκκλησιαστική ιστορία*, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 67, στήλ. 29-842.

13. Σωζομενός, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 67, στήλ. 843-1630.

14. Θεοδώρητος Κύρρου, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 82, στήλ. 882-1280· *Αιρετικής κακομυθίας επιτομή* στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 83, στήλ. 335-556. Στον τόμο 83 περιλαμβάνονται και οι 268 επιστολές και άλλα συγγράμματα του Θεοδωρήτου.

15. Γράφει τη συνέχεια της ιστορίας του Ευσεβίου Καισαρείας, Rufinus, *Historia Ecclesiastica*, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Latina* 21, στήλ. 461-540.

16. Αθανάσιος, *Απολογητικός κατά Αρειανών*, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 25, στήλ. 248-411.

17. Επιφάνιος Σαλαμίνος, *Κατά αιρέσεων (Πανάριος)*lxix, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 42, στήλ. 202-356.

18. Από άλλους συγγραφείς είναι γνωστό ότι ο Ευστάθιος έγραψε *Κατά των Αρειανών* σε τουλάχιστον 8 βιβλία, αλλά αποσπάσματα του έργου αυτού δε σώζονται σήμερα.

19. Εγραψε 56 λόγους κατά των αιρετικών.

20. Από τα νόθα συγγράμματά του είναι και το *De sectis*, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Graeca* 86, στήλ. 1193-1268.

21. Victorinus, *Adversus Arium*, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Latina* 8, στήλ. 1039-1138.

22. Κυρίως η πραγματεία του *De Trinitate*, στο Migne, J.-P. (ed.), *Patrologia Latina* 10, στήλ. 25-472.

Συγγραφή : Moutafov Emmanuel (31/7/2003)
Για παραπομπή : Moutafov Emmanuel , «Αρειανισμός», 2003, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=3727>

Αρειανισμός

23. Έγραψε 10 έργα κατά των Αρειανών συγκεντρωμένα στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Latina* 65, στήλ. 224-834.

24. Ambrosius, *Explanatio symboli ad initiandos*, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Latina* 17, στήλ. 1155-1160.

25. Augustinus, *Contra sermonem Arianorum*, στο Migne, J.-P. (επιμ.), *Patrologia Latina* 42, στήλ. 677-708· *Collatio cum Maximino Arianorum episcopo*, *Patrologia Latina* 42, στήλ. 709-742· *Contra Maximinum haereticum Arianorum episcopum*, *Patrologia Latina* 42, στήλ. 743-814.

26. Gelzer, H. – Hilgenfeld, H. – Cuntz, Q. (επιμ.), *Patrum Nicaenorum: Nomina Latine*, *Graece*, *Coptice*, *Syriace*, *Arabice*, *Armeniace* (Stuttgart and Leipzig 1898).

27. Διονυσίου του εκ Φουρνά, *Ερμηνεία της ζωγραφικής τέχνης* (Πετρούπολη 1909), σελ. 125.

28. Διονυσίου του εκ Φουρνά, *Ερμηνεία της ζωγραφικής τέχνης* (Πετρούπολη 1909), σελ. 279.

Βιβλιογραφία :

- **Newman J.H.**, *The Arians of the Fourth Century*, London 1881
- **Φειδάς Α.**, *Α΄ Οικουμενική σύνοδος. Προβλήματα περί την σύγκλησιν, την συγκρότησιν και την λειτουργίαν της συνόδου*, Αθήνα 1974
- **Φειδάς Α.**, *Η προεδρία της Α΄ Οικουμενικής συνόδου*, Αθήνα 1974
- **Στεφανίδης Β.**, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, Αθήνα 1978

Δικτυογραφία :

- Arians of the 4th Century
http://www.newmanreader.org/works/arians/index.html
- NPNF2-04. Athanasius: Select Works and Letters | Christian Classics Ethereal Library
http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf204.toc.html

Γλωσσάριο :

- νεοπλατωνισμός, ο

Φιλοσοφικό ρεύμα που επικράτησε από τον 3ο μέχρι και τον 6ο αιώνα. Στη θεμελίωση και την ανάπτυξη του ρεύματος καθοριστική υπήρξε η συνεισφορά του Πλωτίνου (204/205-269/270). Μέσω του νεοπλατωνισμού, που εξέφρασε όλες τις κατακτήσεις της αρχαίας ελληνικής σκέψης σε μια ανακεφαλαιωτική μορφή, επιβίωσε ο πλατωνισμός υπό την επίδραση της ορφικής και της πυθαγόρειας φιλοσοφίας με τρόπο που να υποχωρεί η κλασική φιλοσοφία στη μεταφυσική. Σχολές του νεοπλατωνισμού άκμασαν στην Αλεξάνδρεια, στο Πέργαμο, στη Συρία, στην Αθήνα. Κυριότεροι εκπρόσωποί του είναι ο Πρόκλος στη Σχολή της Αθήνας και ο Ολυμπιόδωρος και η Υπατία στη Σχολή της Αλεξάνδρειας.

Παραθέματα

Σύμβολο Νικαίας
Έκθεσις των τ᾽ιη᾽ Αγίων Πατέρων της Α' Οικουμενικής Συνόδου, που καταδίκασε την διδασκαλία των αρειανών.

1. Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν.

Συγγραφή : Moutafov Emmanuel (31/7/2003)
Για παραπομπή : Moutafov Emmanuel , «Αρειανισμός», 2003, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=3727>

Αρειανισμός

2. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ,

3. τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα,

4. παθόντα

5. καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ,

6. ἀνελθόντα εἰς οὐρανούς,

7. ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς

8. καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

9. Τοὺς δὲ λέγοντας «ἦν πότε ὅτε οὐκ ἦν» καὶ «πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν» καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ ἀποστολικὴ καὶ καθολικὴ ἐκκλησία.

Concilium universale Ephesenum anno 431, Schwartz, E. (επιμ.), *Acta conciliorum oecumenicoru*m, τόμ. 1.1.7 (Berlin 1924-1925, επανέκδοση 1963), σελ. 65.